

Ressenyes

JAÉN I URBAN, Gaspar - BALDOMÀ SOTO, Montserrat - CARRASCO MARTÍ, María Antonia, *One Century of Photography and Preservations in Catalonia: the Service for Local Architectural Heritage (SPAL)*, Departament d'Expressió Gràfica i Cartografia, Universitat d'Alacant, Alacant, 2014.

Entre tot allò que han d'agrair a Gaspar Jaén els professionals en exercici de l'arquitectura al nostre territori –així com la societat a la qual serveixen–, hem d'afegir extraordinàriament els seus treballs acadèmics sobre aspectes aliens que donen també llum als nostres maldecaps, que també d'alguna manera estan relacionats amb les seues preocupacions en l'àmbit de l'urbanisme, de les quals la impremta ens ha anat donant publicacions de tant en tant al llarg de la seua vida, malgrat quedar encara inèdita alguna obra o alguna part, em referisc al quart volum de la *Guia de l'arquitectura i l'urbanisme de la ciutat d'Elx*. Aquesta obra, comple-

tada entre 1978 i 1983, més enllà d'un catàleg per a establir en un moment determinat els monuments i els indrets de la ciutat, era el producte de la consideració d'aquells sota tres punts de vista analítics mai contemplats en anteriors acostaments al desenvolupament de la ciutat: primerament, com a documents històrics; segonament, com a elements arquitectònics vius, i tercerament, com a elements carregats d'un important pes emblemàtic. Per establir aquestes característiques, la *Guia* es basava, si la recordeu, en una gran quantitat d'informació gràfica, cosa que permetia aconseguir el rigor científic, destacar-ne la utilitat per als ciutadans i determinar el vincle sentimental d'aquells que feien servir aquella arquitectura i aquell urbanisme malaurats. No debades, la voluntat de Gaspar Jaén, com ell mateix diu a la introducció general de la *Guia*, era preservar per a la posteritat una mostra de la ciutat i de la vida que anava quedant arrere a través de l'estudi i la descripció, també de la fotografia, d'aquells elements que podien trobar-se (i així, ha estat) en perill.

En aquest context s'ha d'entendre l'interès de l'arquitecte il·licità per celebrar els cent anys del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de Catalunya a partir, per una banda, de la manca d'aquest tipus d'organisme ací fins que es va guanyar la democràcia (solament podien comptar amb el treball solitari, menyspreat pels poders caciquils, que feien alguns erudits locals, com a Elx fou el cas dels germans Ibarra) i, per una altra, de la influència que, de tota manera, la seua existència va tenir en els joves que iniciaven els seus estudis d'arquitectura a final de la dictadura, sobretot a Barcelona, però també a València. Precisament aquella època correspon al període menys profitós de la SPAL quant a la conservació objectiva dels immobles, perjudicats per la contundència destructiva de la Guerra Civil. La fotografia ha estat en cada moment històric fonamental per a la documentació del patrimoni arquitect-

tònic català, amb intencions científiques, però també polítiques i socials, des que la Diputació de Barcelona va encetar el 1914 aquesta tasca registradora. La vocació documental d'aquest arxiu és inherent als seus objectius fundacionals, com s'ocupa ara de recordar Gaspar Jaén, amb la col·laboració de dues professionals de la casa, Montserrat Baldomà (conservadora a l'Arxiu Fotogràfic de l'SPAL) i de Maria Antònia Carrasco (Cap de la Unitat d'Arxiu Documental de l'SPAL), preocupades perquè les sèries fotogràfiques d'un moment crucial en la vida d'un monument puguin ser tractades com a part d'una cadena formada pels valors originals del monument i, a la vegada, com un registre concret d'eixos valors.

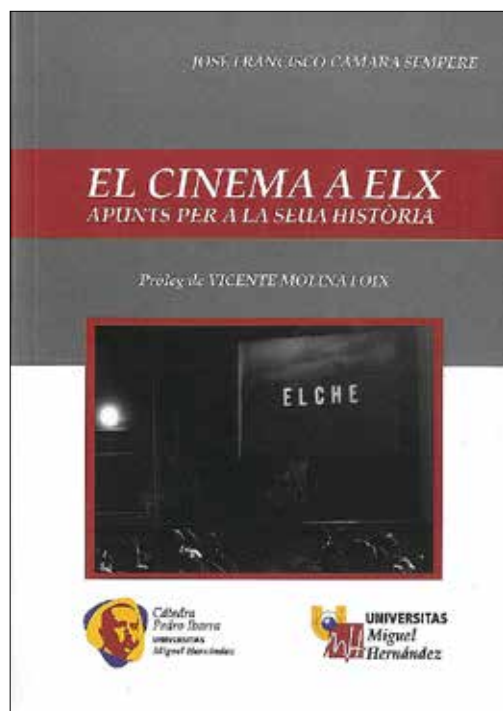
La inclusió de una referència simbòlica al lloc arqueològic d'Empúries ens dona una idea, si coneixem les restes conservades als jaciments actuals, de l'abast de la fotografia des de principis del segle xx per a aconseguir establir les coordenades històriques que permeten la constitució d'un espai museístic. El text comprén una anàlisi històrica dels objectius assolits per cadascun dels arquitectes que han dirigit el Servei des de 1915, una breu revisió, no debades és aquest un llibre concís com una imatge, acuradament imprés per Segarra, al qual també devem la revista que tenen entre les mans, i que ofereix les imatges justes, significatives, per a afegir la informació gràfica que necessita cadascun dels períodes analitzats, cosa que predica la mateixa naturalesa de l'eina en què es converteix la fotografia per l'arquitectura, en paraules dels autors, un record, un certificat sobre la materialitat i la semàntica del monument, tal com ho va pretendre el primer director Jeroni Martorell (1915-1951). Es donen, així, les claus per a entendre la importància que cal aconseguir fotografiant el patrimoni: interpretar i comprendre el lligam entre els elements físics i culturals que componen l'edifici, com a conseqüència de un procés previ de reflexió cap a les virtuts, no sempre evidents, del monument que ens preocupa.

Per il·lustrar la complexitat intel·lectual de l'activitat documental de la fotografia sobre monuments, com si d'una expressió artística es tractara, els autors posen d'exemple l'actuació sobre el Palau Güell, portada a terme entre 2004 i 2011, precisament per un dels directors de l'SPAL, Antonio González (1981-2008), que va introduir els criteris moderns de restauració després de la tendència de Camil Pallàs (1954-1978) per trobar l'autenticitat del monument, eliminant qualsevol element addicional, com la decoració barroca sobre murs, arcs o voltes romànics. Com que en aquest cas l'edifici no havia patit importants danys o canvis irreversibles, l'objectiu de González era recuperar l'aspecte original del monument en l'època de Gaudí, reconstruint els espais originals. És aquí on les fotografies mostren tot el seu poder, el de transmetre el sistema lògic de la construcció, que ens permet entendre la relació que existeix entre els diferents espais més enllà de la racionalitat dels recursos plasmats en les vistes dels plànols del projecte de Gaudí davant les dificultats orgàniques, funcionals i formals.

D'aquesta manera, amb el repte del desenvolupament tècnic de la fotografia, els lectors que busquen la justificació de la nostàlgia per un temps passat desaprofitat seran rebutjats quan s'adonen que és la història, aquest repàs de la tasca de l'SPAL, la que ens condueix cap al futur, en el qual la visió dels edificis emblemàtics passa per una consideració dels monuments no solament com una barreja de construcció i art, sinó també per un tractament com a document social, lligat sentimentalment a les persones que els van fer servir, per la qual cosa les imatges que conservem, que encara podem fer a alguns dels edificis, són primordials per reconèixer que en som a temps.

José F. CÁMARA

CÁMARA SEMPERE, José Francisco, *El cinema a Elx. Apunts per a la seua història*, Càtedra Pedro Ibarra, Universitat Miguel Hernández, Elx, 2013, 196 p.

En comptades ocasions tenim davant una oportunitat única per a reconèixer el valor del passat i per a donar-li sentit en el present que vivim. En comptades ocasions, a més, trobem un aire nostàlgic que es converteix en protagonista i s'emmarca entre coordenades en què la documentació ocupa tot, alimentant testimonis, i en què els records, segurament més personals que mai una altra vegada, busquen el seu propi espai per deixar-se veure. En comptades ocasions s'han vist tantes anotacions històriques, encadenades, unides per la lògica i per la passió pels fotogrames i la gran pantalla... amb accent il·licità. I això, en comptades ocasions també, s'agraeix com cal.

Guanyar-li al temps un parell d'envits, poder mirar-li als ulls i poder dir «ha valgut

la pena». En *El cinema a Elx* hi ha moltes raons per a involucrar-se en cadascuna de les seues 196 pàgines, detenir-se en el detall clar dels deu capítols o en l'aposta de la successió d'imatges que s'hi fan servir, a la manera de fotogrames, a contextualitzar un recorregut que, des de fa un segle, parla de la cultura social nascuda al voltant de la projecció pública de pel·lícules, de les reflexions i les crítiques pel tracte que han patit els temples del cel·luloide i, fins i tot, de l'estranya fermesa i les raons il·lògiques que van portar a la ciutat de les palmeres, i al seu apassionat destí juntament amb el cinema, cap al present gairebé desèrtic en el qual es lluita i es resisteix per mantenir viva alguna dosi entre les sales comercials, el projecte en solitari dels municipals *Odeón*, la rotunda i insaciable trajectòria del Cineclub Luis Buñuel o la inqüestionable aposta pel Festival Internacional de Cinema Independent. Elx ha marcat a foc en la seua pròpia història recent que és una ciutat molt apegada als cines i al cinema, dels quals es resisteix a perdre tota la seua identitat en el camí. I, per això, calia un nom propi entusiasmat en aquest escenari particular per a rodar i narrar una aventura que mereix ser recordada pel que va ser i pel que continua sent. Ara, després de deu anys de profundes recerques, que han aconseguit traure a la superfície alguns reconfortants tresors amagats, José Francisco Cámara Sempere (que, fins i tot, en el primer cognom el destí ha volgut tirar-li una mà) ha reunit una aventura tan abellidora com necessària, que, a més a més, ha tingut el cameo valuós a l'inici del llibre («Paraisos perdidos») d'un especialista en estimar el setè art, el també il·licità Vicente Molina Foix.

Primer de tot, abans que l'acció i el desenvolupament de la trama vaja creixent i s'emporte l'atenció de tots els focus, cal destacar un aspecte tan valuós i tan pràctic (com ha quedat demostrat, fins i tot, el passat curs a les aules de periodisme de la Universitat Miguel Hernández d'Elx amb la presència de

l'investigador i autor dels 68 textos reunits en el volum publicat per la Càtedra Pedro Ibarra) que li afegeix un plus carregat d'aplaudiments professionals per seguir fent valer els principis més fonamentals i ètics de la recerca... i del tractament de la informació. Sí, perquè Cámara Sempere l'infereix una gran importància a la localització de dades perdudes, a la reflexió, a les anotacions històriques i a la cerca de la veritat que li dona sentit al passat en el dia a dia. *El cinema a Elx* no és només una recopilació de realitats, de sensacions viscudes i d'altres de desitjades, de camins recorreguts i d'un futur vacil·lant... no és només un espill on aconsegueix mirar-se la crítica de la situació actual en què viu la cultura il·licitana ni un nou enfocament al curs d'esdeveniments relacionats amb la gran pantalla. El llibre de José Francisco Cámara és, per damunt de tot, una història d'Elx, tan real com sorprenent, que s'aconsegueix reviu mitjançant d'aquest cinema recuperat a partir de diferents fonts d'informació (des dels arxius municipals i privats fins a les converses per donar llum tant als dubtes com als silencis del pas del temps), del llenguatge de l'arquitectura (d'on d'extrau un suc, en molts casos, fins ara desconegut, que l'autor, com a arquitecte tècnic, domina com ningú i ha sabut apropar fins a l'enteniment més popular) i des de la profunditat de l'hemeroteca amb els periòdics d'època com a notaris del que va succeir i continua succeint.

Esment a banda mereix l'estructura del llibre en què es traça, des dels primers passos dels cinematògrafs fins al làguid final, un sòlid recorregut, a través del qual van passar la immensa majoria de les sales de projecció a pesar de la tradició popular en què hem convertit el cinema a la ciutat de les palmeres des de principis del segle xx, l'assistència quotidiana com a espectadors d'excepció davant les històries narrades des del cel·luloide. Escenaris amb les seues particularitats culturals i socials, els edificis, de profunda aportació sentimental com a part del creixement d'una ciutat i els seus habitants, són també protagonistes en aquest

personal llargmetratge sobre *El cinema a Elx*, en el qual els estils arquitectònics reflecteixen l'esdevenir de cada una de les èpoques del cinema. I, al costat de tot això, també hi ha espai en aquest aparador de recerca, periodisme, història i literatura per a la participació com a nom propi d'Elx i del *Misteri* en les produccions cinematogràfiques, tant per l'aportació dels seus escenaris com per la seua presència entre fotogrames, furtant plans als protagonistes.

A continuació, l'allargada ombra del cinema aconsegueix arribar també fins a la realitat més immediata quan destaca entre les seues pàgines la trajectòria i la lluita pel cinema que es gestiona incansablement des de la Filmoteca, el Cineclub Luis Buñuel i el Festival Internacional de Cinema Independent d'Elx. Es completa, així, un treball de camp i l'exhaustiva recerca que fan necessari i imprescindible el contingut final del volum amb la signatura de José Francisco Cámara Sempere, en què, fins i tot, es mostren comparacions amb el passat per descriure el present. A més a més, *El cinema a Elx* mostra també la curta distància entre periodisme i literatura recopilant en un llibre, al més pur estil d'Azorín, una sèrie d'articles publicats des de 2001 en diversos mitjans de comunicació (i que conserven la llengua original en la qual van ser escrits). Línies i pensaments que van incitar en el seu moment a mirar cap al passat i a reflexionar sobre el seu abast, i que tornen a tenir una revitalitzada transcendència apareixent de nou de la mà de la seua publicació conjunta, amb l'objectiu d'omplir de sentit més real àmplies llacunes històriques.

Aquest llibre, en definitiva, és com aquella pel·lícula inoblidable que s'ha vist moltes vegades, de la qual no pesa la repetició, sinó amb la qual es desitja tornar a reviu sensacions, de la qual ens sabem molts dels seus diàlegs, però que, per més que el temps s'obstina a arraconar-la en el silenci, sempre quedarà molt present en la memòria de la nostra realitat.

Antonio Juan SÁNCHEZ

MARTÍ I CASANOVA, Joan-Carles, *Els països del tallamar*, Edicions Documenta Balear, Palma, 2013, 323 p.

Els països del tallamar comença amb una lent que enfoca i escruta. La lent són els ulls d'un ocell rapinyaire, els ulls de l'ocell xamànic: el falcó pelegrí, que és el guardià dels secrets del temps i de l'espai i que viatja per damunt dels oceans, dels continents i dels calendaris.

«Tenia una agudesada visual infinita que li va permetre mirar cap a en Gabre, que no havia complert els sis anys. Damunt una roca hi havia un cabàs tapat per un retall groc al voltant del qual en Baldrigot i na Calàndria vigilaven mitja dotzena de fills amb pseudònims d'ocells diversos. Es deien na Canària Serena, na Damisel·la Grua, n'Aguiló Auri, en Gabre, na Coloma Alba i na Gavina Vori. La més gran

de les cries tenia setze anys i la més petita havia complert quinze mesos. Feu voleiar l'espill iridescent de les seues ales, d'un violeta blavós amb dues vetes per fora: negra i blanca. El seu cap i el seu coll eren d'un verd oliva lluent, per la qual cosa aquesta espècie era coneguda com a ànec collverd en altres indrets. Vet aquí una família d'immigrants valencians d'Elx, que fruïen d'un diumenge de platja, l'agost del 1964, a la Provença.»

Ja tenim enfocats els personatges, la família valenciana i el seu plançó protagonista, en Gabre. Però aquesta ocellificació familiar no implica cosificació, ni deformació grotesca, ans al contrari. Dota els personatges d'una qualitat aèria, alada, propensa al vol i, per tant, al desplaçament, detall vertebrador de tot el relat. El gabre o ànec protagonista és l'ocell migratori per excel·lència, habitant de l'albufera elxana.

La tercera persona narrativa i l'ocellificació distancien els personatges del punt vista del lector, dilueixen, sense aigualir-lo, el component terapèutic de la narració: hi ha una voluntat de passar comptes sobre el que ha sigut la pròpia vida fins al mig segle i de recol·locar les peces de la memòria, reconstruir el jo a través del record. Qui sóc? D'on vinc? La recomposició de la nissaga familiar en el temps i en l'espai, en el passat més remot, en el present, en un futur, és l'impuls creador que bateja per davall de les pàgines d'*Els països del tallamar*.

L'autor ha recompost un bloc de pedra marbre del qual algú n'havia fet llesques, i aquestes llesques, ordenades en la narració, ja no són el bloc originari, se'ns mostren en un ordre no lineal. El lector viatja literalment a través de la línia de l'espai i del temps, el narrador el deté en aquesta o en aquella llesca de l'espai-temps i la història-cub marmori es va conformant en la ment del lector al llarg del temps de lectura.

Els poetes han sabut sempre el que els físics han començat a entendre fa un segle: hi ha molts temps i molts espais en cada polsim de temps, en cada nou tancada hi ha tots els mons.

Joan Carles Martí que, abans que narrador és un poeta, més o tant que novel·lista, no es limita al relat autobiogràfic amb un jo omnipresent, ni se sotmet a una voluntat testimonial, ni tan sols es limita al temps històric autobiogràfic, ans dota el relat de nivells temporals anteriors i posteriors. Fins i tot l'abans i el després de la humanitat: els moviments tectònics que fan i desfan continents i que s'engoliran un dia les restes de la cultura humana. Aquest temps còsmic és el Temps de la Creació i el temps còsmic inclou en un parèntesi minúscul el Temps del Somni que és el parèntesi de la humanitat, que al seu torn inclou en un parèntesi encara més acurtat el temps vital de la nissaga elxana ocellaire.

L'objecte màgic que ens desplaça a través de la línia de l'espai-temps és l'òpal embolcallat amb fulles de llover que fan invisible i que permeten viatjar a través de la línia temporal entre les tallades, o llesques d'espai-temps que formen el cub de pedra marbre dels països del tallamar. L'òpal ens deixa viatjar a través del Temps del Somni, també el falcó pelegrí. Així vivim les reencarnacions successives del protagonista i dels altres personatges: aborigen australià pintor de coves, escrivà egipci, trobador, frare benedictí... «Al Temps de la Creació hi ha una sola vida que no deixa de viure al Temps del Somni. Hi tornem per sempre. Ens hi tornarem a trobar. A reveure.» Aquesta dimensió mítica és el que dóna profunditat i relleu al relat autobiogràfic, el que el converteix en un símbol que transcendeix l'anècdota, el relat històric lineal o l'alleujament terapèutic i fa que esdevinga «art de la paraula».

Els països del tallamar és una novel·la escrita «amb el cap i amb el cor», segons em confessava el mateix autor i, efectivament, té dues cares, una d'apol·línica (el coneixement, l'ordre, la raó) i una altra de dionisiaca (les passions, l'instint, les pulsions elementals). Així el relat arreplega exegesis objectives sobre fets i alhora ritus màgics, somnis premonitoris, su-

persticions, sortilegis, conjurs, aparicions, visions.

Si la dimensió mítica dota de profunditat el relat, l'estil li confereix la textura retòrica i la potència emotiva a parts iguals. Un estil bastit a partir d'un model de llengua literària pan-catalana preciosa que és la plasmació escrita de tantes reflexions i discussions de l'autor. Un model de llengua policèntric amb la base de la llengua i la cultura catalana meridional; el llibre porta un apèndix de paraules i de referents culturals elxans i del sud del País Valencià, però no ens hem de confondre, *Els països del tallamar* no és una obra etnogràfica. L'etnografia valenciana és un material narratiu al costat de l'occitanoprovençal o l'anglosaxona australiana, un element més. Elements etnogràfics de tots els països del tallamar.

La novel·la conté uns altres textos. Digressions enciclopèdiques que enriqueixen extraordinàriament el relat i no són mai gratuïtes. Hi ha himnes, cançons, refranys, dites, citacions, balls, música, gastronomia, vestimentes, jocs. Hi ha moltes llengües: el català en la seua diversitat, l'occità, el francès, l'italià, l'anglès en les seues varietats, el pidgin francès de l'illa Maurici, el llatí, l'eusquera, l'àrab, aborigen australià... Hi ha la faula de Josep i els seus germans i Robinson Crusoe...

Els països del tallamar, aquesta reeixida, excel·lent, complexa, suggeridora, encisadora novel·la de Joan Carles Martí, traductor i intèrpret, poeta, activista cultural i tècnic superior de turisme mereix una lectura atenta. És una novel·la que marca la primera fita d'una trajectòria novel·lística que caldrà seguir amb molt d'interès.

Paül LIMORTI

NORMES DE PRESENTACIÓ D'ORIGINALS

Objectius de la revista

La Rella. Anuari de l'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó és una publicació de periodicitat anual creada el 1983 que té com a objectiu la recerca i la divulgació científica de caràcter local i comarcal dirigida a un públic divers i no necessàriament especialitzat. Encara que en un començament la revista tenia com a objectiu les ciències humanes, des de l'any 2000 s'ha obert a qualsevol temàtica de caràcter científic, tinga a veure amb les ciències físiconaturals o socials com amb les humanes, sempre que es referisca a la comarca del Baix Vinalopó (País Valencià).

Qüestions generals

Totes les col·laboracions que es vulguen presentar al consell de redacció de LA REL·LA caldrà enviar-les a l'adreça de l'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó (apartat de correus 116, 03201 Elx) o a l'adreça hector.camara@ua.es, d'acord amb les normes següents **abans del 31 de març**. Els originals que es remeten han de ser originals i inèdits. En el termini màxim d'un mes a partir del lliurament del text el director de la revista informará a l'autor de si és acceptat o no i de si cal introduir-hi esmenes a partir dels suggeriments dels avaluadors externs.

Els articles de «Textos de recerca i divulgació» i de «Materials per a l'ensenyament» no podran superar les 25 pàgines, i els textos de les «Notes i comentaris», les 10 pàgines, incloent-hi notes, gràfics, figures, apèndixs, etc. Els gràfics, figures, fotografies, etc. s'hauran d'escanear amb una resolució mínima de 300 píxels i s'hauran de presentar, en format JPG, en un fitxer informàtic a banda del text de l'article. Pel que fa a les ressenyes, aquestes no podran excedir els quatre fulls. Els articles, escrits en català o en castellà, s'hauran d'enviar en suport informàtic, en format Word (.doc) o OpenDocument (.odt).

Els textos han d'incloure el nom de l'autor, la procedència (universitat, institució, empresa, etc.), la formació, el títol de l'article, el resum o *abstract* (amb una extensió màxima de 1.200 caràcters o 150 paraules) i 5 mots clau o *Key words*. El resum i els mots clau hauran de presentar-se en la llengua utilitzada en l'article i en anglès. Els autors, a més, hauran d'aportar una adreça postal de contacte i una adreça electrònica. Per a les col·laboracions en «Notes i comentaris» i les ressenyes no caldrà presentar resum ni mots clau.

Divisió dels articles

Segons les necessitats expositives, convindrà dividir l'article en apartats. Els títols dels epígrafs hauran d'anar en versaleta i els dels subepígrafs, sagnats i en redona, en una línia separada dels paràgrafs precedent i següent.

Referències bibliogràfiques internes

L'autor dels textos pot triar qualsevol dels sistemes estàndard de citació bibliogràfica:

- a) El sistema tradicional de nota a peu de plana, amb indicació d'autor, títol, lloc d'edició i pàgina, separades per comes i amb les abreviatures convencionals *op. cit.*, *ibidem*, *cf.*, *apud*, etc. La primera vegada que se cita un autor caldrà fer-hi constar el nom (en redona) i cognom/s (versaletes); en les citacions següents, el nom de pila haurà d'aparèixer amb inicials i el cognom o cognoms, en versaletes. Exemple: «La renovació dels estrats dominants va imposar la seua prepotència sobre l'entorn i va fer desaparèixer el paisatge medieval fins al trencament ecològic de la segona meitat del set-cents».¹

¹ Vegeu Joaquim SERRANO JAÉN, *De patricis a burgesos*, Ajuntament d'Elx-Institut de Cultura «Juan Gil-Albert», Alacant, 1995, p. 97.

- b) El sistema «autor-any-pàgina». En aquest cas, les referències s'hauran d'incloure dins del cos de l'article, i l'any i les pàgines hauran d'aparèixer entre parèntesis, separats per dos punts. Quan la referència abaste tota una obra, caldrà ometre-hi explicitar les pàgines a què remet. Exemple: «La renovació dels estrats dominants va imposar la seua prepotència sobre l'entorn i va fer desaparèixer el paisatge medieval fins al trencament ecològic de la segona meitat del set-cents» (SERRANO JAÉN 1995: 97). El segon cognom de l'autor només s'hi haurà de fer constar si pot haver-hi confusió amb un altre autor.

Les crides a nota s'hauran d'indicar en el cos de l'original en aràbics volats, darrere de la paraula indicada. Si aquesta porta després un signe ortogràfic (punt, coma, interrogació, etc.), l'aràbic de la nota caldrà posar-lo darrere del signe. Tant en un cas com en l'altre, les notes aniran numerades de manera correlativa a peu de pàgina.

Bibliografia

Independentment del sistema de citació bibliogràfica escollit, les referències que apareixen en el text s'hauran de repetir al final en un apèndix de bibliografia, ordenades alfabèticament pel primer cognom de l'autor. En el primer sistema s'hauran d'ajustar a les convencions següents:

- Articles (autor, títol entre cometes angulars, nom de la revista o la publicació en què s'inclouen en cursiva, numeració, any, pàgines). Exemple: PÉREZ MEDINA, Tomás V., «La cultura tradicional de l'aigua a les Valls del Vinalopó», *Revista del Vinalopó* 2 (1999), p. 99-112. En el cas dels articles de diari, no cal indicar-ne el número, serà suficient amb la data completa.

- Llibres (autor, títol en cursiva, editorial, lloc d'edició i any). Exemple: ÀLVAREZ FORTES, Anna M., *El sentit de la mort en l'Elx medieval. Un llibre de clàusules testamentàries de l'Església de Santa Maria (1294-1444)*, Institut de Cultura «Juan Gil-Albert», Alacant, 1997.
- Capítols o parts de llibres col·lectius o miscel·lanis (autor, títol entre cometes, en editor/s del volum, títol de l'obra en cursiva, editorial, any, pàgines). Exemple: CASTAÑO, Joan, «Pervivències barroques a les festes de la Vinguda de la Mare de Déu d'Elx del segle XIX», en ESCARTÍ, Vicent J. - ROCA, R. (eds.), *Cabanilles i el Barroc valencià. Actes de les II Jornades Culturals. Algemesí, 6, 7 i 8 de novembre 1996*, Saó, València, 1999, p. 159-166.

Els cognoms dels autors, en la bibliografia, hauran de figurar sempre en versaletes, primer el cognom o cognoms; després, separat per una coma, el nom de pila en redona. Caldrà utilitzar la mateixa tipografia per a noms d'autors o curadors d'un volum que apareguen citats en l'interior de la referència. Exemple: SARGATAL I VICENS, Jordi, «Avantprojecte d'arranjament: planificació de l'ús públic del Clot de Galvany», en SANSANO I BELSO, Vicent (coord.), *El Clot de Galvany d'Elx*, Ajuntament d'Elx, Elx, 1992.

El nombre de volums de les obres citades s'haurà d'indicar darrere del títol, en aràbics i seguit de l'abreviatura *vol.*, sense marcar el plural. Exemple: BELENGUER, E. (coord.), *Història del País Valencià*, 5 vol., Edicions 62, Barcelona, 1990. El volum recomanat s'haurà d'assenyalar amb la xifra romana corresponent, en versaletes, darrere del títol. Exemple: CARRERAS I VERDAGUER, C. (dir.), *Geografia General dels Països Catalans*, vol. VI, *La indústria i l'agricultura*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1993.

Les obres d'un mateix autor i any caldrà ordenar-les afegint una lletra a la data: 1998a, 1998b, etc., i les pàgines s'hauran d'indicar amb l'abreviatura *p.*, tant per a indicar una pàgina com diverses. Les coedicions s'indican amb un guionet separador (Alacant - Elx; Institut de Cultura «Juan Gil-Albert» - Ajuntament d'Elx). Si la data real d'edició d'una obra no es correspon amb la que figura a la portada, s'haurà d'indicar entre claudàtors dintre del parèntesi: (1998 [1999]). Quan s'utilitze una edició que no siga la primera i la data d'aquesta siga rellevant, s'indica entre claudàtors darrere de la data de l'edició emprada: 1998 [1a ed. 1954].

Citacions

Les citacions breus (des d'una fins a tres línies) hauran d'aparèixer inserides en el text, entre cometes angulars («»). Si són més extenses, hauran d'anar en paràgrafs a banda, sagnades 1 cm en cada marge, sense cometes ni cursiva i en Times New Roman 10. Les elisions caldrà indicar-les amb tres punts entre claudàtors [...].

Notes

Les notes crítiques, de nombre i extensió reduïts al mínim, han d'aparèixer a peu de pàgina i s'han de reservar a explicacions o aclariments complementaris de l'autor. Han d'estar compostes en Times New Roman 10. Les crides a nota s'han d'indicar en el cos de l'original en aràbics volats, darrere de la paraula indicada. Si aquesta porta després un signe ortogràfic, les crides han d'anar darrere del signe, com en el cas de les referències bibliogràfiques.

Requisits tipogràfics

El format general del text, a més de les especificacions indicades per a citacions extenses, haurà d'anar escrit en Times New Roman 12. Els paràgrafs s'han de sagnar en la primera línia 0,7 cm.

La cursiva podrà utilitzar-se per a títols de publicacions i per a destacar algun terme o diferenciar paraules o frases curtes en una llengua diferent de la de l'article, sempre que no vagen marcades ja entre cometes.

Cal fer servir el guió curt (-) en els casos ortogràficament exigibles i l'intermedi (–) amb funció d'incís dins d'una frase. En aquest cas, si l'incís acaba en un punt, s'haurà de suprimir l'últim guió.

Quan calguen distincions internes en una citació, s'hauran d'emprar les cometes d'acord amb aquesta gradació «“ ””».

Elements gràfics

Les taules i les figures, amb el text en Times New Roman 10, s'hauran de numerar consecutivament. La llegenda explicativa o identificativa haurà d'anar en la part inferior.

Avaluació d'originals i correcció de proves

Tots els originals presentats a la revista hauran de ser avaluats per almenys dos experts externs al consell de redacció de la publicació. Passada aquesta avaluació externa i tingudes en compte les observacions que se'n puguin derivar, els autors, en el cas que vulguen revisar els seus articles maquetats, hauran de demanar-ho explícitament al consell de redacció de la revista. Aquesta revisió en cap cas no podrà consistir en una modificació important del contingut de l'article.

La Rella

La revista del Baix Vinalopó

Índex del número anterior 26

Editorial.....	7
----------------	---

TEXTOS DE RECERCA I DIVULGACIÓ

Marta AMORÓS, <i>La vorera d'enfront. Trajectòries migratòries a l'Algèria colonial</i>	13
José F. CÁMARA, <i>Per un nou Catàleg de Béns Protegibles a Elx</i>	43
Santiago FERNÁNDEZ, <i>L'Associació de Veïns «Barri Obrer» d'Altavix, una associació ciutadana dels anys setanta per a un barri dels seixanta</i>	63
Pere FLUXÀ, Lluís CASTAÑO, Roberto LORENZO, Observaciones relativas a cada uno de los caminos que salen de esta villa. <i>La xarxa viària vuitcentista d'Elx segons un manuscrit de 1843</i>	83
Carmina VERDÚ, <i>La col·lecció de Pere Ibarra en l'Arxiu Històric Municipal d'Elx</i>	115

MATERIALS PER A L'ENSENYAMENT

Lurdes ARACIL, Assumpció BOIX, Esperança COVES, <i>Una aventura il·lusonant: del treball cooperatiu al treball en grups interactius</i>	135
---	-----

NOTES I COMENTARIS

Jordi BERMEO, <i>Presentació del llibre Sols allò que estimem</i>	147
Vicent F. SOLER SELVA, <i>Laudatíu en record d'Andreu Castillejos (1942-2013)</i>	153
Carmel LOZANO, Diego TRIGUEROS, Manuel RODRÍGUEZ, Pascual SEGARRA, <i>XIII Sopar de Tardor. Nomenament dels Socis d'Honor 2012</i>	159
<i>Memòria d'activitats de l'IECBV. Any 2012</i>	175

RESSENYES

José F. CÁMARA, M. Ángeles HERRERO, Gaspar JAÉN, Vicent F. SOLER.....	183
---	-----

INSTITUT D'ESTUDIS COMARCALS DEL BAIX VINALOPÓ

FITXA DE SOCI / SÒCIA

Cognoms Nom

NIF Adreça

Població Codi postal C. electrònic

Professió Any naixement

Telèfon particular Telèfon treball

Es dona d'alta en l'IECBV amb una quantitat anual de

- ☐ 25 € en concepte de quota única anual
- ☐ 35 € en concepte de quota anual de suport
- ☐ 60 € en concepte de quota anual com a soci protector
- ☐ 15 € en concepte de quota única anual (només per a ESTUDIANTS i ATURATS)

Data

Signatura

Sr./Sra. Director/a de l'entitat bancària

Adreça sucursal

Localitat Codi postal

Codi entitat Codi sucursal DC

Número del compte corrent o llibreta

Li demane que curse les instruccions oportunes perquè, fins a nou avís i a partir de la data, siguen carregats al meu compte els rebuts que anualment li presentarà l'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó, CIF: G 03722501.

Cognoms Nom

Data

Signatura

